จิต มโน วิญญาณ

ฉาก แสง

วิราคะ
บัณฑิตกล่าวว่าเกิดกว่าสังขตธรรมและอสังขตธรรม
-บาลี อิติ. ขุ. ๒๐/๒๙๗/๔๑๖.

ปฏิจจสมุปบาทสายเกิด (สมุทัย)

มรณะ←ชรา←ชาติ←ภพ←อุปาทาน←ตัณหา←เวทนา←ผัสสะ←สฬายตนะ←นามรูป←วิญญาณ←สังขาร ← สังขารทั้งหลาย ← อวิชชา

อนัตตา ← เมื่อตั้งอยู่มีภาวะอย่างอื่นปรากฏ ← เสื่อมปรากฏ ← เกิดปรากฏ สงฺขตาธาตุ

(จิตสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ) (วโย ปญฺญายติ) (อุปฺปาโท ปญฺญายติ)

-บาลี ติก. อํ. ๒๐/๑๑๗/๔๘๖.

อสงฺขตาธาตุ

นิพฺพานธาตุยา อนุตฺตรํ สนฺติวรปทํ อมตํ นิพฺพานํ
-บาลี ขุปา. มา. ๑๔/๑๖๘/๒๙๒.

ไม่ปรากฏมีการเกิด
(น อุปฺปาโท ปญฺญายติ)

ไม่ปรากฏมีการเสื่อม
(น วโย ปญฺญายติ)

เมื่อตั้งอยู่
ไม่มีภาวะอย่างอื่นปรากฏ
(น จิตสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ)

-บาลี ติก. อํ. ๒๐/๑๙๒/๔๙๗.

ภิกษุใดเป็นอรหันต์ ...
แม้ถาลตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ ...
ย่อมรู้ยิ่งซึ่งนิพพาน โดยความเป็นนิพพาน
ครั้นรู้ยิ่งซึ่งนิพพาน โดยความเป็นนิพพานแล้ว
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย ซึ่งนิพพาน (นิพฺพานํ น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย ในนิพพาน (นิพฺพานสฺมึ น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย โดยความเป็นนิพพาน (นิพฺพานโต น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย ว่านิพพานของเรา (นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ)
ย่อมไม่เพลินอย่างยิ่ง ซึ่งนิพพาน (นิพฺพานํ นาภินนฺทติ) ...
-บาลี มู. ม. ๑๒/๖/๙.

สังโยชน์ได้เกิด
อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สญฺโญชนานิ
อุปมาลิงจับกิ่งไม้
ขันธ์ ๕ ที่เป็นปัจจุบัน

สังโยชน์ได้ภพ
ภวปฏิลาภิกานิ สญฺโญชนานิ
-บาลี จตุกฺก. อํ. ๒๒/๔๘/๑๓๑.

อุปมาลิงจับกิ่งไม้
ขันธ์ ๕ ที่ล่วงไปแล้ว
อดีต

อุปมาลิงจับกิ่งไม้
ขันธ์ ๕ ที่กำลังจะมาถึง
อนาคต

ฉาก/ผืนนา อุปมาผืนนา
กมฺมํ เขตฺตํ วิญฺญาณํ พีชํ ตณฺหา สินิโท -บาลี ติก อํ. ๒๐/๒๔๙/๔๑๖.

ปัจจุบัน

จิต

สญฺโญค (ผูกติดอารมณ์)
-บาลี สฬา. สํ. ๑๙/๑๙๗/๖๖.

ลหุปริวตฺตํ (เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว)
-บาลี เอก. อํ. ๒๐/๑๑/๙๕.

ปภสฺสรมิทํ (ประภัสสร, ผุดผ่อง)
-บาลี เอก. อํ. ๒๐/๑๑/๙๐.

รตฺติยา จ ทิวสสฺส จ
อญฺญเทว อุปฺปชฺชติ อญฺญํ นิรุชฺฌติ
(ดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป ตลอดคืนตลอดวัน)
-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๑๙/๒๗๒.

จิตฺตํ ภาเวยฺยํ สงฺขตเมตํ
(จิตนี้ก็เป็นสังขตะ)
-บาลี ขุทฺ. มา. ๑๙/๙๑๑/๖๕๑.

ทีฆรตฺตํ วต โภ อหํ อิมินา จิตฺเตน
นิกโต วญฺจิโต ปลุทฺโธ
(ราตรียาวนาน หนอ ท่านผู้เจริญ กู นี้ ถูกจิตชั่ว ผู้คดโกง ล่อลวง)
-บาลี ม. ม. ๑๓/๒๔๙/๒๙๕.

ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม (ผสฺโส กมฺมนฺ ปจฺจยา / ผสฺสปัจจัย กมฺมนฺปัจจัย)

รูป ←
เวทนา ←
สัญญา ←
สังขาร ←
รูป ←
เสียง ←
กลิ่น ←
รส ←
โผฏฐัพพะ ←
ธรรม ←

ธาตุอันทรามเกิดแห่งกรรม

ธาตุอันทราม (กามภพ)
จักษุวิญญาณ
โสตวิญญาณ
ฆานวิญญาณ
ชิวหาวิญญาณ
กายวิญญาณ
มโนวิญญาณ
ผืนนาเลว
เทวดา
มนุษย์
เปรตวิสัย
เดรัจฉาน
นรก

ธาตุปานกลาง (รูปภพ)
ผืนนาปานกลาง
สุทธาวาส
เวหัปผละ
สุภกิณหะ
อาภัสสระ
พรหมกายิกา

ธาตุประณีต (อรูปภพ)
ผืนนาดี
เนวสัญญานาสัญญายตนะ
อากิญจัญญายตนะ
วิญญาณัญจายตนะ
อากาสานัญจายตนะ

วิญญาณฐิติ ๔ (จตสฺโส วิญฺญาณฏฺฐิติโย)
เปรียบเหมือน
ดิน (ปฐวีธาตุ)
หันทีและราคะ (เนฺทฺทิ ราโค)
เปรียบเหมือน
น้ำ (อาโปธาตุ)
วิญญาณ พร้อมด้วยอาหาร (วิญฺญาณํ สาหารํ)
เปรียบเหมือน
พืช ๕ อย่าง (ปญฺจ พีชชาตานิ / ราก ต้น แผ่น ยอด เมล็ด)
-บาลี ขุทฺ. สํ. ๑๙/๖๗/๑๐๖.

(วิญฺญาณํ ปฏิจฺจิตํ) เจตนา ปฏิจฺจิตา ปตฺถนา ปฏิจฺจิตา
วิญญาณ (ปฏิจฺจิตํ วิญฺญาณํ)
ผัสสะ

ผืนนาปานกลาง

ผืนนาเลว

ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม
(ผสฺโส กมฺมนฺ ปจฺจยา / ผสฺสปัจจัย กมฺมนฺปัจจัย)

(วิญฺญาณํ ปฏิจฺจิตํ) เจตนา ปฏิจฺจิตา ปตฺถนา ปฏิจฺจิตา
วิญญาณ (ปฏิจฺจิตํ วิญฺญาณํ)
ผัสสะ

แสง/มโน
หูแหมาญหูแหมาย หูแหมาย หูแหมาญแหมาญ

มโน

อวิชชาเป็นต้นเหตุ

ทุกขสัจจะ

เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรา มรณะ

กายสงฺขารํ
วจีสงฺขารํ
มโนสงฺขารํ / จิตฺตสงฺขารํ

มนสิการสมุทยา ธมฺมานํ สมุทโย
เจตนา ผัสสะ มนสิการ
สงฺขาร ปจฺจยา วิญฺญาณํ

อตฺถิ.. อตฺถิ..
ชาตสฺส อชาตํ
(ได้เกิด) (ไม่เกิด)
ภูตสฺส อภูตํ
(ได้เป็น) (ไม่เป็น)
กตสฺส อกตํ
(ได้ถูกอะไรทำ) (ไม่ถูกอะไรทำ)
สงฺขตสฺส อสงฺขตํ
(ได้ถูกอะไรปรุง) (ไม่ถูกอะไรปรุง)
-บาลี อุ. ขุ. ๒๕/๒๐๗,๒๕๙/๑๖๐,๒๒๑.

นนฺทิราค
(เพลินพอใจ)
-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๙๓/๒๕๖.

วิญฺญาเณ โย ฉนฺโท โย ราโค ยา นนฺทิ ยา ตณฺหา ตตฺร สตฺโต ตตฺร วิสตฺโต ตสฺมา สตฺโตติ วุจฺจติ
-บาลี ขนฺธ. สํ. ๑๗/๒๑๒/๒๖๗.
ปฐมํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ปฐมํ วิญฺญาณํ ปาตุภูตํ -บาลี มหา. วิ. ๕/๑๙๗/๑๙๑.
วิญฺญาณสมุทยา นามรูปสมุทโย วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธ -บาลี มู. ม. ๑๒/๕๗/๑๖๙.
นามรูปสมุทยา จิตฺตสฺส สมุทโย -บาลี มหาวาร. สํ. ๑๕/๒๑๖/๗๑๕.
นามรูปสมุทยา วิญฺญาณสมุทโย -บาลี ขนฺธ. สํ. ๑๗/๑๗/๑๑๗.

อวิชชา →

จิต มโน วิญญาณ ดับเกิด
จิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป
-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๑๗/๒๗๒.

ปฏิจจสมุปบาทสายดับ (นิโรธ)
-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๒.

อวิชชา → สังขาร → วิญญาณ → นามรูป → สฬายตนะ → ผัสสะ → เวทนา → ตัณหา → อุปาทาน → ภพ → ชาติ → ชรา → มรณะ

จิต
มโน
วิญญาณ
ผัง ๘

ผังประกอบการบรรยายธรรม

พุทธวจน
ธรรมวินัยจากพุทธโอษฐ์
วัดนาป่าพง

จิต มโน วิญญาณ

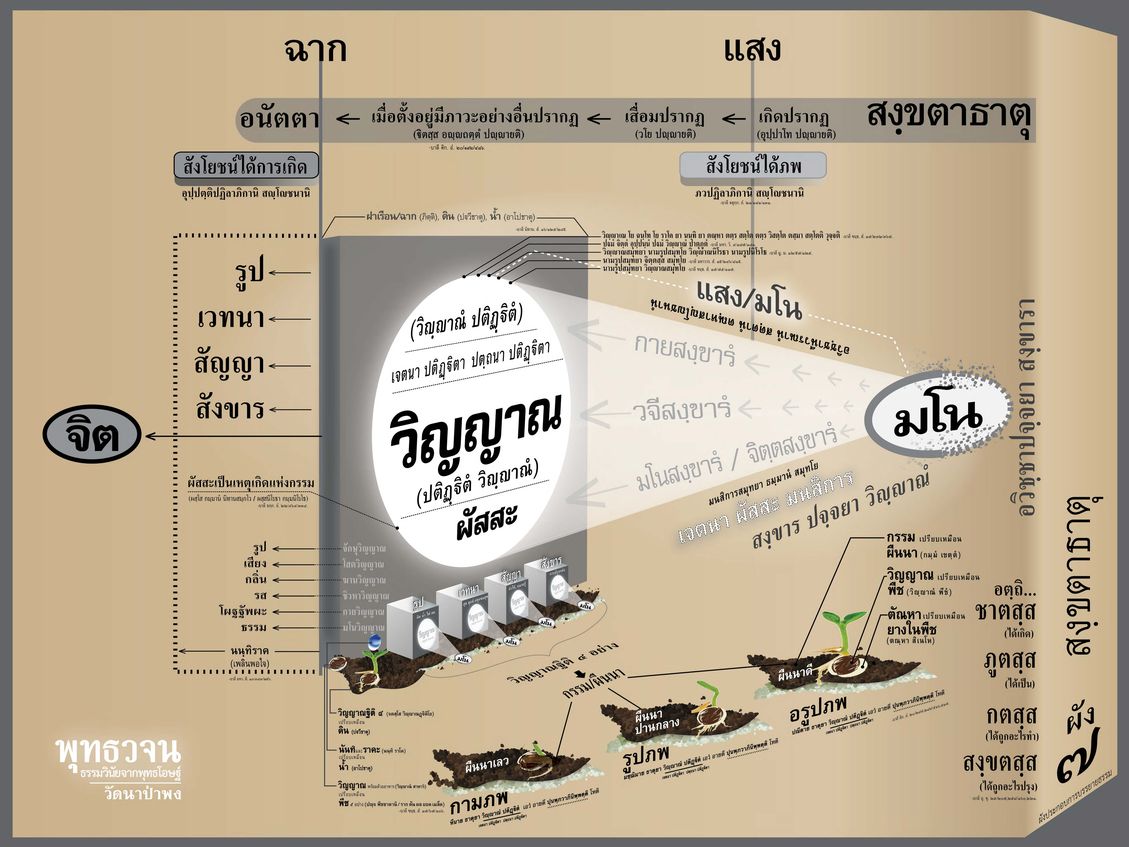

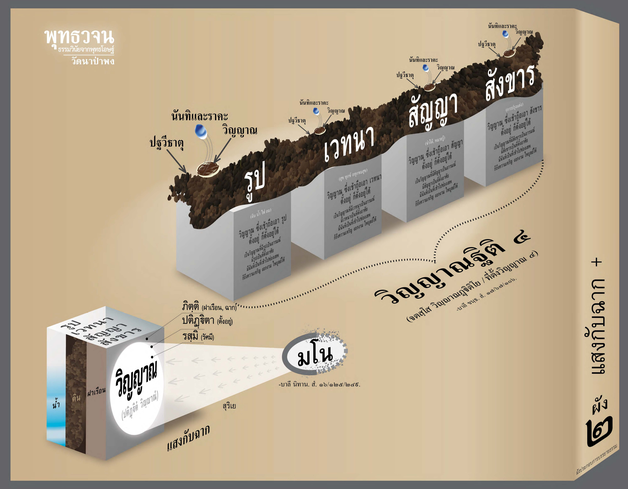

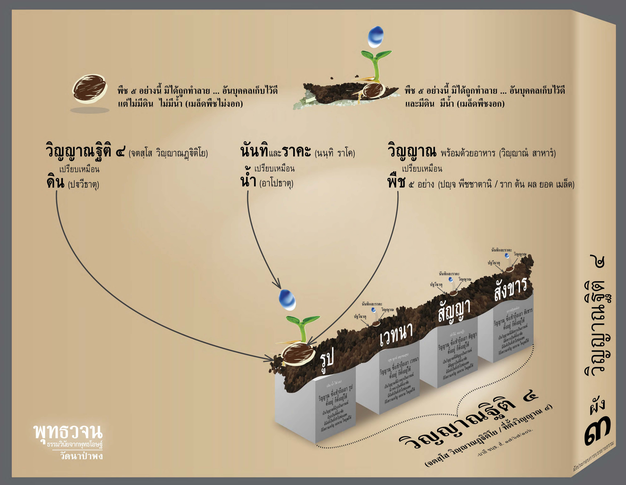

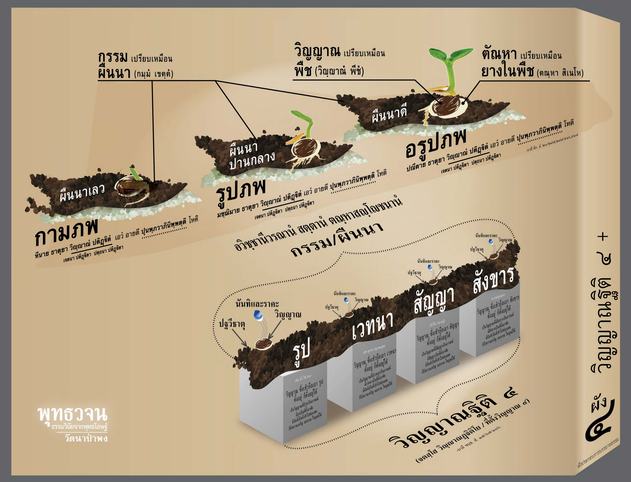

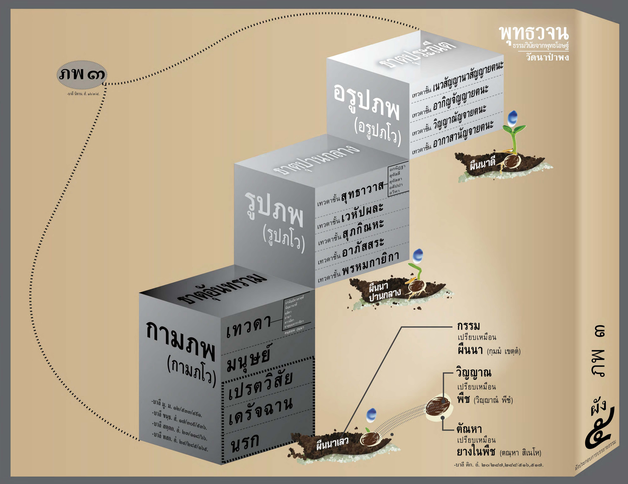

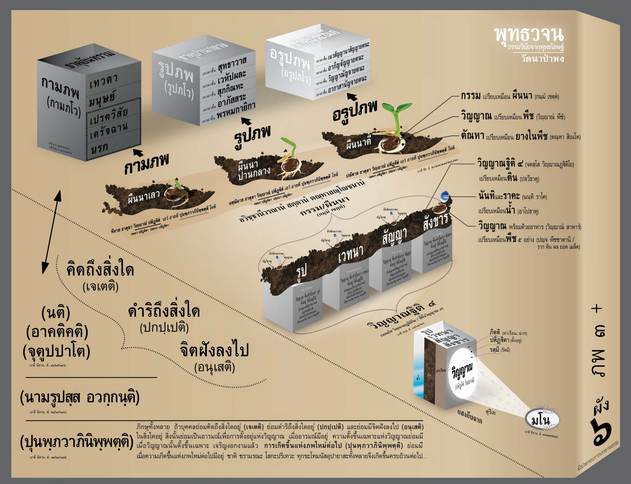

ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนเรือนยอดหรือศาลาเรือนยอด มีหน้าต่างทางทิศตะวันออกอันเปิดไปทางทิศเหนือ หรือทิศใต้ทิศตามเมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นมา แสงสว่าง (รสฺมิ) แห่งดวงอาทิตย์ส่องเข้าไปทางหน้าต่างแล้ว จะปรากฏอยู่ที่ส่วนใหนแห่งเรือนนั้น.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่ฝาเรือนด้านทิศตะวันตก พระเจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าฝาเรือนด้านทิศตะวันตกไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่พื้นดิน พระเจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพื้นดินไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่น้ำ พระเจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าน้ำไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏแล้ว พระเจ้าข้า.

ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้ก็ฉันนั้น ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือคำข้าวแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ ในอาหารคือคำข้าวนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูปก็ไม่มีในที่นั้น การก้าวลงแห่งนามรูปไม่มีในที่ใด ความเจริญแห่งสังขารทั้งหลายก็ไม่มีในที่นั้น ความเจริญแห่งสังขารทั้งหลายไม่มีในที่ใด การเกิดในภพใหม่ต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น การเกิดในภพใหม่ต่อไปไม่มีในที่ใด ชาติ ชราและมรณะต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น ชาติ ชราและมรณะต่อไปไม่มีในที่ใด เราเรียกที่นั้นว่าเป็นที่ไม่มีความโศก ไม่มีอุปธิ และไม่มีความคับแค้น.

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือผัสสะแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในอาหารคือผัสสะนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูป ก็ไม่มีในที่นั้น ...

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือมโนสัญเจตนานั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูป ก็ไม่มีในที่นั้น ...

ภิกษุทั้งหลาย ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือวิญญาณแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในอาหารคือวิญญาณนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูปก็ไม่มีในที่นั้น การก้าวลงแห่งนามรูปไม่มีในที่ใด ความเจริญแห่งสังขารทั้งหลายก็ไม่มีในที่นั้น ความเจริญแห่งสังขารทั้งหลายไม่มีในที่ใด การเกิดในภพใหม่ต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น การเกิดในภพใหม่ต่อไปไม่มีในที่ใด ชาติ ชราและมรณะต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น ชาติ ชราและมรณะต่อไปไม่มีในที่ใด เราเรียกที่นั้นว่าเป็นที่ไม่มีความโศก ไม่มีอุปธิ และไม่มีความคับแค้น.

-ปาลิ นิทาน. สํ. ๑๐/๑๑๙/๒๑๙.

ลิขสิทธิ์

ข้อมูลธรรมนี้ จัดทำขึ้นประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชนเป็นธรรมทาน จักสิทธิ์ในสิ่งผลเป็นที่ใช้รับการลวงไว้ ในการจะจัดทำเพื่อแผ่ผล ไม่ว่ารัฐบาลและรัฐสวรรคมณ์ เพื่อรักษาความรู้ต่อประชาชนสู่ผู้ศึกษาธรรม ได้รับอนุญาต เป็นอาจารย์ตามหลักวิทยาและปริยาศาสาสนาธรรม ในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด ติดต่อได้ที่

พุทธวนศึกษาฤทธิ์อุ๊ยหนิ่ง โทร. 09 2526 1236
ตั้งแทนคณะศิษย์ ศูนย์ทำบุญ ศูนย์ขาย โทร. 09 2526 1236
มูลนิธิพุทธโรษณี โทร. 08 2222 5790 – 94
จัดสร้างการของและธรรมศาสตราสาสนาจักรพรรดิ โดยยึดแก่ใจ ได้ที่

Facebook : Buddhawajana Real | YouTube : Buddhawajana Real
Instagram : Buddhawajana Real
www.watnapp.com | media.watnapapbong.org | www.buddhakos.org
คลื่น ส.ว.ท. FM 91.0 MHz ทุกวันพระ ช่วงบ่าย

ร่วมสนับสนุนการแผ่แห่งพุทธวนได้ที่ ธนาคาร : ไทยพาณิชย์ สร้างถวายอาจารย์เพื่อบำราบรียนพระอาจารย์ที่ทุกยี่ปีที่
ชื่อบัญชี : วัดนาป่าพง เลขที่บัญชี : 318-2-46175-6 พี่ตา ตัวแทนคณะกับชี 092-526-1236

พุทธวนรีเยอร์ Buddhawajana Real

ผู้ศึกษา สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก :

Website :
http://watnapp.com
http://media.watnapapbong.org
http://www.buddhakos.org

หนังสือ :
พุทธวจน หมวดธรรม
เปิดธรรมที่ซุกปิด.

จิต มโน วิญญาณ

ไปรมารถสำหรับศึกษาและเทียบเคียง พุทธวนเขาพระไตรปิฎก
tipitaka
etipitaka.com

พระสูตรที่ใช้ประกอบการศึกษาในผัง

ผัง 1,2,6,7	-ปาลิ นิทาน. สํ. ๑๐/๑๑๙/๒๑๙.	ผัง 7,8	-ปาลิ ยุคก. สํ. ๑๑/๑๕๗/๑๑๙.
ผัง 2,3,4,6,7	-ปาลิ ขนฺธ. สํ. ๑๑/๖๗/๑๐๖.	ผัง 7,8	-ปาลิ ขุ. ขุ. ๒๕/๒๑๗/๑๒๐.
ผัง 4,5,6,7	-ปาลิ ขนฺธ. สํ. ๑๒/๑๔๗/๑๔๐,๑๕๑.	ผัง 7,8	-ปาลิ ขุ. ขุ. ๒๕/๒๕๗/๑๒๑.
ผัง 5,6	-ปาลิ นิทาน. สํ. ๑๐/๑/๑.	ผัง 8	-ปาลิ ขุปริ. ม. ๑๔/๑๐๔/๑๔๕.
ผัง 5,6,8	-ปาลิ มู. ม. ๑๒/๕๑๗/๔๓๑.	ผัง 8	-ปาลิ นิทาน. สํ. ๑๐/๑/๑.
ผัง 5,6,8	-ปาลิ ทฬห. สํ. ๑๒/๑๔๗/๑๖๕.	ผัง 8	-ปาลิ นิทาน. สํ. ๑๐/๑๑๕/๒๑๒.
ผัง 5,8	-ปาลิ ขนฺธ. สํ. ๑๑/๑๐๐/๕๑๐.	ผัง 8	-ปาลิ อิติว. สํ. ๑๑/๑๐๗/๖๖.
ผัง 5,8	-ปาลิ สฬาย. สํ. ๑๑/๑๑๑/๖๐.	ผัง 8	-ปาลิ ขนฺธ. สํ. ๑๑/๑๐๑/๔๕.
ผัง 6	-ปาลิ นิทาน. สํ. ๑๐/๖๑,๖๔/๑๑๕,๑๑๗.	ผัง 8	-ปาลิ เถรา. ขุ. ๒๐/๑๑๑/๔๗,๕๐.
ผัง 7	-ปาลิ ขนฺธ. สํ. ๑๑/๑๑๑/๑๗๑.	ผัง 8	-ปาลิ เถราทาน. ขุ. ๑๑/๑๑๑/๑๑๐.
ผัง 7	-ปาลิ มหาวาร. สํ. ๑๑/๑๕๖/๑๕๑.	ผัง 8	-ปาลิ ขุปริ. ม. ๑๑/๑๕๗/๖๗๒.
ผัง 7,8	-ปาลิ มหา. ขุ. ๑/๑๑๗/๑๑๕.	ผัง 8	-ปาลิ ม. ม. ๑๑/๑๐๕/๖๐๖.
ผัง 7,8	-ปาลิ มหา. ขุ. ๑๑/๑๑๑/๑๑๖.	ผัง 8	-ปาลิ อิติวุ. ขุ. ๒๕/๑๗๕/๑๑๐.
ผัง 7,8	-ปาลิ ทีฆ. สํ. ๑๐/๑๗๖/๔๔๗,๔๔๗.	ผัง 8	-ปาลิ ม. ม. ๑๑/๖๗/๔.
ผัง 7,8	-ปาลิ ขุททก. ขุ. ๑๑/๑๐๑/๑๗๑.	ผัง 8	-ปาลิ ม. ม. ๑๑/๑๗/๑๔.

ปรับปรุงข้อมูลมาแล้ว ๑ ครั้ง ปรับปรุงข้อมูลล่าสุด ๒๕ กันยายน ๒๕๖๒